

2004. – №2. – С. 94-97.

3. Еськов А.Л. Повышение эффективности мотивации работников на основе усиления ее связи с конечными результатами труда / А.Л.Еськов, И.И.Симакова // Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Економічна серія. – 2005. – Вип. 663. – С. 73-76.

4. Кошелупов І.Ф. Оцінка ефективності мотивації праці управлінського персоналу / І.Ф. Кошелупов // Вісник Хмельницького нац. ун-ту: економічні науки, том 2. – Хмельницький, 2005. – С. 158-162.

5. Рыжиков В.С. Мотивация как фактор, влияющий на качество трудовой жизни работника / В.С. Рыжиков, И.И. Смирнова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2006. – №3 (5). – С. 255-258.

6. Докучаев О.А. Взаемозв'язок умов праці та її продуктивності / О.А. Докучаєв // Регіональні аспекти економіки та освіти: міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 травня 2006 р.: тези доповідей. – Кременчук, 2006. – с.198–200.

7. Докучаев О.А. Методи дослідження механізму мотивації персоналу підприємства / О.А. Докучаєв // Економіка і держава. – 2006. – № 8. – с.79–81.

Ключові слова: діагностика, мотивація, персонал, опитування, анкетування, оплата праці, гарантія зайнятості, соціальні гарантії.

Ключевые слова: диагностика, мотивация, персонал, опрос, анкетирование, оплата труда, гарантия занятости, социальные гарантии.

Key words: diagnostics, motivation, personnel, questioning, questionnaire, payment of labour, job security, social guarantees.

УДК 330.111.66

Длугопольський О.В. к. е. н., доцент
кафедри економічної теорії

Івашук Ю.П., аспірант кафедри
економічної теорії Тернопільського
національного економічного університету

КОРУПЦІЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Длугопольський О. В., Івашук Ю. П. **Корупція та конкурентоспроможність національних економік за умов глобалізації.** Зроблено аналіз впливу корупційної складової на конкурентоспроможність економік в розрізі розвинутих країн та країн, що розвиваються, запропоновані вектори мінімізації негативного впливу корупції на рівень конкурентоспроможності економік загалом та ІТ-сектору зокрема.

Длугопольський А. В., Івашук Ю. П. **Коррупция и конкурентоспособность национальных экономик в условиях глобализации.** Проведен аналіз впливу корупційної складової на конкурентоспроможність економік серед розвинутих і розвиваючихся країн, пропонуються вектори мінімізації негативного впливу корупції на рівень конкурентоспроможності економік в цілому і ІТ-сектора в частині.

Dluhopolskyy O., Ivashuk J. **Corruption and the Competitiveness of National Economies in a Globalized World.** The article analyzes the co-influence of corruption on the competitiveness of economies among developed and developing countries, offers the vectors to

minimize the negative impacts of corruption on the level of competitiveness of the economies in general and IT sector in particular.

Постановка проблеми. Глобальна економіка по новому «розставляє акценти» у питаннях економічного розвитку країн світу, базових факторах підвищення їх конкурентоспроможності, а, отже, вимагає кардинально інших підходів до формування механізмів функціонування національних економік у XXI столітті. Найбільш загрозливою проблемою конкурентоспроможності часто називають фактор корупції, яка властива усім без винятку країнам світу, однак головне питання полягає у її масштабах та векторі впливу на соціально-економічний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корупція як чинник, що «підриває» основи економічного розвитку країн світу, досить широко дискутувалася у працях багатьох всесвітньо відомих вчених, серед яких варто відмітити Г.Бродмена, Г.Даводі, Д.Кауфмана, П.Мауро, В.Мілера, С.Роуз-Екерман, В.Танці, Е.Тебальді, Дж.Хелмана, М.Хортон та ін. Серед російських та українських дослідників проблематики корупції варто згадати Л.Багрій-Шахматова, О.Барановського, А.Бову, Я.Кузьміна, М.Мельника, Т.Кошечкіну тощо.

Виокремлення невирішеної проблеми. Проте нерозв'язаним питанням залишається стійкість зв'язку корупції та рівня конкурентоспроможності національних економік, особливо з огляду на розвиток сектору інформаційних технологій в тій чи іншій країні світу.

Ціль статті – оцінка стійкості зв'язку корупції та конкурентоспроможності в розрізі країн, що розвиваються, та розвинутих країн світу, а також формування висновків і пропозицій щодо подальшого посилення рівня конкурентоспроможності, особливо в ІТ-секторі.

Виклад основного матеріалу. В епоху глобалізації, інтеграції економік та розвитку світового ринку капіталів проблеми конкурентоспроможності держав стали виходити на перший план. Особливої актуальності набуло питання виявлення факторів, що перешкоджають ефективному розвитку економіки у довгостроковій перспективі. На особливу увагу, як відзначають у своїх дослідженнях Дж.Аббас [1], А.Адес і Р. ді Телла [2], П.Емерсон [3], М.Херсью [4], заслуговує інституційний чинник корупції. Однак вчені, здійснюючи порівняння рівня корумпованості економік та стану їх конкурентоспроможності, аналізують показники у глобальних масштабах, не приймаючи до уваги особливості попереднього розвитку країн (*path dependence*), їх інституціональну структуру.

Спробуємо здійснити оцінку взаємообумовленості конкурентоспроможності і корупції з огляду на тип країн, що аналізується. Для цього сформуємо вибірку з 20 країн з розвинутою економікою та 20 країн з економіками, що розвиваються (у вибірку, яка наведена у табл. 1, включені найбільш репрезентативні, на думку авторів, країни, оскільки вони якнайповніше охоплюють усі види політичних режимів, інституціонального середовища, рівня соціально-економічного розвитку).

З використанням пакета прикладних програм *Excel* побудуємо кореляційно-регресивні моделі для обох типів країн окремо по взаємозв'язку індексу глобальної конкурентоспроможності та індексу сприйняття корупції (рис. 1 – 2), а також індексу конкурентоспроможності сектору інформаційних технологій та індексу сприйняття корупції (рис. 3 – 4).

Індекс глобальної конкурентоспроможності (*GCI*) оприлюднюється організацією «*World Economic Forum*» і розробляється за дванадцятьма індикаторами, згрупованими у три основні класи [6]: 1) «базові вимоги», до яких відносяться показники прозорості діяльності державних і приватних інститутів, якості інфраструктури, індикатори макроекономічного середовища, стану охорони здоров'я та початкової освіти – по 25% у складі класу; 2) «стимулятори ефективності», до яких включаються показники якості

вищої освіти, ефективності ринку товарів, праці, розвитку фінансового ринку, технологічної готовності, розміру ринку – по 17% у складі класу; 3) «інноваційні фактори», до складу яких відносяться організація ведення бізнесу та інновації – по 50% у складі класу.

Таблиця 1

Вибірка окремих країн з розвинутими економіками та економіками, що розвиваються, за індикаторами сприйняття корупції (*CPI*), глобальної конкурентоспроможності (*GCI*) та конкурентоспроможності сектору інформаційних технологій (*IT ICI*), 2010-2011 рр.*

Група країн з розвинутими економіками				Група країн з економіками, що розвиваються			
Країна	Corruption Perceptions Index (CPI)	Global Competitiveness Index (GCI)	IT Industry Competitiveness Index (IT ICI)	Країна	Corruption Perceptions Index (CPI)	Global Competitiveness Index (GCI)	IT Industry Competitiveness Index (IT ICI)
Switzerland	8,8	5,63	65,4	Russian Federation	2,4	4,24	35,2
Sweden	9,3	5,56	69,4	Mexico	3,0	4,19	37,0
Singapore	9,2	5,48	69,8	Romania	3,6	4,16	40,4
USA	7,1	5,43	80,5	Latvia	4,2	4,14	41,6
Germany	8,0	5,39	64,1	Bulgaria	3,3	4,13	38,1
Japan	8,0	5,37	63,4	Kazakhstan	2,7	4,12	22,8
Finland	9,4	5,37	72,0	Croatia	4,0	4,04	39,0
Netherlands	8,9	5,33	65,8	Egypt	2,9	4,00	26,3
Denmark	9,4	5,32	67,9	Peru	3,4	4,11	25,5
Canada	8,7	5,30	67,6	Ukraine	2,3	3,90	28,9
Hong Kong	8,4	5,30	60,8	Georgia	4,1	3,86	38,7
United Kingdom	7,8	5,25	68,1	Moldova	2,9	3,86	25,5
Taiwan	6,1	5,21	64,4	Armenia	2,6	3,76	20,3
Norway	9,0	5,14	64,3	Tajikistan	2,3	3,53	19,5
France	7,0	5,13	59,3	Kyrgyz Republic	2,1	3,49	23,1
Australia	8,8	5,11	67,5	Pakistan	2,5	3,48	22,3
Qatar	7,2	5,10	60,8	Venezuela	1,9	3,48	24,5
Austria	7,8	5,09	61,4	Nigeria	2,4	3,38	19,5
Belgium	7,5	5,07	57,7	Zimbabwe	2,2	3,03	18,8
Luxembourg	8,5	5,05	65,8	Chad	2,0	2,73	18,2

*Приміка. Складено на основі [5; 6; 7; 8].

Як видно графіків на рис. 1-2, лінія тренду відображає тенденцію зміни рівня конкурентоспроможності залежно від індексу сприйняття корупції. Отже, не існує країни з високим рівнем конкурентоспроможності і одночасно високим рівнем корупції, і також немає країн з низьким рівнем конкурентоспроможності за низького рівня корупції (нагадаймо, що чим вищим є *CPI*, тим нижчою є корумпованість економічних агентів). Вплив корупції на індекс конкурентоспроможності для розвинутих країн є несуттєвим ($R^2 = 0,158$), хоча скорочення рівня корупції на 1 пункт сприяє посиленню конкурентоспроможності економіки на 2,18 пункти (рис. 1). Для країн, що розвиваються, взаємозалежність показників корумпованості та конкурентоспроможності є суттєвішою

($R^2 = 0,402$), однак скорочення рівня корупції на 1 пункт сприяє посиленню конкурентоспроможності економіки лише на 1,08 пункти (рис. 2).

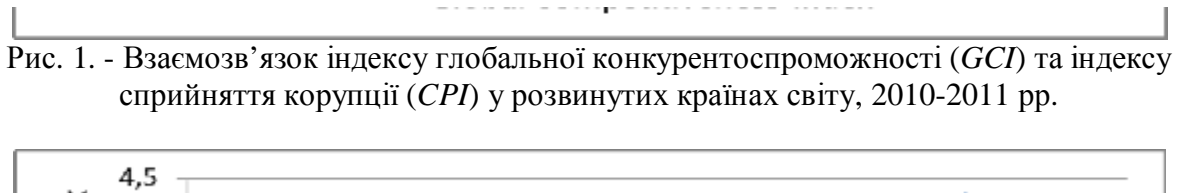


Рис. 2. - Взаємозв'язок індексу глобальної конкурентоспроможності (*GCI*) та індексу сприйняття корупції (*CPI*) у країнах, що розвиваються, 2010-2011 рр.

Така ситуація, на наш погляд, може пояснюватись якісно сформованою інституціональною структурою економіки розвинутих країн, в яких корупція практично не «має шансів» впливати на індикатори соціально-економічного розвитку через відрегульовані інституціональні механізми недопущення помилок I і II роду у трансакціях за участю суспільного сектора (див. [9; 10; 11]). У країнах, що розвиваються, помилки I і II роду трапляються значно частіше, а тому вплив корупційної складової є суттєвим. «Інституційна слабкість» громадянського суспільства та «непрозорість» діяльності дискримінуючого гаранту – держави, в таких країнах не дозволяє ефективно здійснювати антикорупційні реформи.

IT industry competitiveness index

Рис. 3. - Взаємозв'язок індексу конкурентоспроможності сектору інформаційних технологій (IT ICI) та індексу сприйняття корупції (CPI) у розвинутих країнах світу, 2010-2011 рр.

IT industry competitiveness index

Рис. 4. - Взаємозв'язок індексу конкурентоспроможності сектору інформаційних технологій (IT ICI) та індексу сприйняття корупції (CPI) у у країнах, що розвиваються, 2010-2011 рр.

Індекс ІТ-конкурентоспроможності, розроблений «*Economist Intelligence Unit*», дозволяє оцінити здатність країн підтримувати ефективний розвиток ІТ-сектору. Методологічно цей коефіцієнт розраховується за кількома індикаторами [7; 8]: 1) стан бізнес-середовища (політика іноземного інвестування, захист прав власності, особливості державного регулювання економіки, відсутність «бар'єрів входу» на національний ринок) – 10% індексу; 2) ІТ-інфраструктура (ІТ-інвестиції, охоплення ПК та мобільним зв'язком, захист інтернет-серверів) – 20% індексу; 3) людський капітал (охоплення вищою освітою, науковими програмами, зайнятість в ІТ-секторі, якість технологічних навичок) – 20% індексу; 4) науково-дослідні розробки (державні та приватні інвестиції у НДДКР, кількість патентів, доходи від роялті та ліцензій) – 25% індексу; 5) стан правового середовища (захист інтелектуальної власності, легітимність електронного підпису, рівень розвитку кіберзлочинності) – 10% індексу; 6) підтримка розвитку ІТ-сектору (рівень розвитку електронного урядування, державні витрати у ІТ-сектор) – 15% індексу.

Як видно з графіків на рис. 3-4, впливу корупції на індекс конкурентоспроможності сектору інформаційних технологій для розвинутих країн практично не спостерігається ($R^2 = 0,074$), а для країн, що розвиваються, взаємозалежність показників корумпованості та конкурентоспроможності ІТ-сектору є суттєвою ($R^2 = 0,628$). Таку ситуацію можна

пояснити сформованим *e-society* у більшості високорозвинутих держав, «прозорістю» діяльності сектору державного управління в цих країнах, тоді як в країнах, що розвиваються, корупція є вагомою перешкодою на шляху реалізації концепції електронного урядування.

Висновки і перспективи подальших розробок. Звичайно, такий поверхневий аналіз взаємозалежності рівня розвитку корупції та конкурентоспроможності в розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, не дозволяє повністю розкрити усі особливості цього зв'язку, якнайповніше виявити комплекс проблем, з якими стикаються держави в процесі реалізації антикорупційної політики. Проте з впевненістю можна стверджувати, що ефективними інструментами боротьби з корупцією є зростання рівня конкурентоспроможності, активне впровадження електронного урядування на усіх рівнях управління, розвиток інститутів громадянського суспільства та посилення контролю і відповідальності за корупційні злочини, що у перспективі дозволить мінімізувати вплив помилок I і II роду в суспільному секторі економіки.

Список використаних джерел:

1. Abbas J.A. Corruption and Competitiveness / J.A.Abbas // *Competitiveness Review: An International Business Journal*. –2011. –Vol.21. –Iss.4.
2. Ades A. Rents, Competition and Corruption / A.Ades, R. di Tella // *The American Economic Review*. –1999. –Vol.89. –Iss.4. –p.982-993.
3. Emerson P.M. Corruption, Competition and Democracy / P.M.Emerson // *Journal of Development Economics*. –2006. –Vol.81. –p.193-212.
4. Herciu M. The Impact of Corruption on National Copetitiveness / M.Herciu // *Studies in Business and Economics*. –2006. –Vol.1. –Iss.1. –p.13-28.
5. Corruption Perceptions Index 2011 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://www.transparency.org/policy_research.
6. The Global Competitiveness Report 2010-2011 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs>.
7. IT Industry Competitiveness Index 2011 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.globalindex11.bsa.org/country-table>.
8. Economist Intelligence Unit: The Economist [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.eiu.com/Default.aspx>.
9. Шаститко А.Е. Экономические эффекты ошибок I и II рода в транзакциях с участием дискриминирующего гаранта / А.Е.Шаститко // Реформирование общественного сектора экономики: Доклады международной научно-практической конференции (11-12 ноября 2011 г.). –Часть 1. –С.-Пб.: ВШМ СПбГУ, 2011. –с.223-255.
10. Дзагурова Н.Б. Неоднозначность торга между ошибками I и II рода в регулировании вертикальных ограничивающих соглашений / Н.Б.Дзагурова // Реформирование общественного сектора экономики: Доклады международной научно-практической конференции (11-12 ноября 2011 г.). –Часть 1. –С.-Пб.: ВШМ СПбГУ, 2011. –с.257-272.
11. Крючкова П. Сравнительная эффективность государственного контроля и частного инфорсmenta законодательства / П. Крючкова // Реформирование общественного сектора экономики: Доклады международной научно-практической конференции (11-12 ноября 2011 г.). –Часть 1. –С.-Пб.: ВШМ СПбГУ, 2011. –с.37-60.

Ключові слова: корупція, конкурентоспроможність, суспільний сектор економіки, глобалізація, інформаційні технології.

Ключевые слова: коррупция, конкурентоспособность, общественный сектор экономики, глобализация, информационные технологии.

Key words: corruption, competitiveness, public sector economy, globalization, information technologies.